

La representació de l'ànima

Miquel Blay, escultura funerària

L'escultor Miquel Blay compta amb obres tan representatives com el grup *Els primers freds*, el relleu *La cançó popular* del Palau de la Música Catalana o els grups de la font monumental de la plaça d'Espanya de Barcelona, juntament amb una llarga llista de monuments per Espanya i per països de l'Amèrica llatina. En aquest article ens centrarem en la no gaire coneguda vessant funerària de l'escultor.

PILAR FERRÉS > TEXT

XAVIER CODINA > FOTOS

La capacitat de Blay per transmetre emocions i per plasmar sentiments resultarà especialment apropiada en l'àmbit de l'escultura funerària al costat del concepte religiós. Blay dota les seves al·legories de gran misticisme i espiritualitat. L'elegància en el tractament d'aquests símbols i la particular expressió que aconsegueix confereix a les seves realitzacions una especial categoria.

Entre els treballs que Miquel Blay va realitzar en aquest àmbit, parlarem dels grups del panteó Joaquín María de Errazu (1900), del cementiri Père-Lachaise de París, i de l'escultura del panteó Enric Nebot (1932), del cementiri de Lleida, amb el pretext de comparar dues obres d'èpoques ben separades en les quals Blay inclou una al·legoria de l'ànima.

Els grups del panteó Joaquín María de Errazu

Dins la vasta necròpolis del Père-Lachaise de París, considerat un museu a cel obert, el panteó Joaquín María de Errazu es troba en l'encreuament de

>> Panteó Joaquín María de Errazu, cementiri Père-Lachaise, París.

l'avinguda de la Chapelle amb el camí que porta precisament el nom d'Errazu.

El monument està dedicat a Joaquín María de Errazu (1803-1868), espanyol que el 1822 va emigrar a Mèxic, on es va enriquir amb les indústries de la sal, el tabac i la pólvora. Polític de molta influència i prestigi, el 1850 va formar part de la Cambra de Diputats mexicana. El seu fill Ramon de Errazu (San Luis de Potosí, 1841 - París, 1904), important col·leccionista d'art, va encarregar els grups escultòrics a Miquel Blay.

El 1900 va presentar *Les virtuts teologals* a l'Exposició Universal de París, amb què va aconseguir un Grand Prix de la mostra

La família Errazu havia adquirit la concessió el 1870, poc després de la mort de Joaquín María, i el projecte inicial és obra de l'escultor Mathieu Roland Meusnier (1824-1896). A principis del segle xx es va remodelar el monument i s'hi van col·locar les obres de Blay. Fins fa poc, el monument figurava a la guia del cementiri com una obra de Mathieu-Meusnier, un error d'atribució que es va anar arrossegant pel fet de basar-se en les referències del primer inventari escultòric del cementiri de 1897, i que no es va corregir fins l'any passat, gràcies a les gestions realitzades per les nétes de Miquel Blay.

La immortalitat

L'estructura del panteó és la d'una base esgraonada de pedra amb un ampli pilar central sobre el qual descansa un fèretre, també de pedra, cobert amb una tela de domàs de bronze que penja més per la part posterior. A cadascuna de les arestes del pilar se situa un dels grups escultòrics de Blay que representen les virtuts teològals i es complementen amb una quarta figura que representa la immortalitat. *L'esperança* està representada per una jove pensativa asseguda que es recolza en una àncora que té al costat. El grup *La caritat* està compost per una dona que allesta un nadó i que té, al costat, una nena nua a la qual abraça. El grup *La fe*, també titulat *Els creients*, el formen dos joves amb túnica que representen una parella de cristians. La figura més enigmàtica del panteó i la de més potència és *La immortalitat*. Blay la interpreta com una dona forta, asseguda i coberta amb una tela que li passa també per damunt del cap. Simbolitza l'ànima que es desfà del vel que representa l'existència terrenal per començar l'autèntica vida.

Els grups del panteó Joaquín María de Errazu, per l'elevat component idealista, tant en l'aspecte formal com de contingut, presenten similituds amb el grup de Blay *A l'ideal* (1896), premiat a l'Exposició Nacional de Belles Arts de Madrid el 1897, i se situen entre les obres de l'escultor properes al simbolisme.

>> *A l'esquerra, la caritat; l'esperança, al mig, i la immortalitat, a la dreta. Panteó Joaquín Maria de Errazu, a París.*

Blay va presentar el grup *La caritat* al *Salon* de 1898 i, al *Salon* de 1899, els de *La fe* i *L'esperança*. El 1900 va presentar un conjunt de peces amb el títol *Les virtuts teològals* a l'Exposició Universal de París, amb què va aconseguir un Grand Prix de la mostra. L'any següent va ser nomenat Chevalier de la Légion d'Honneur per la seva trajectòria artística.

Vers la perfecció

Trenta anys més tard, Miquel Blay era a Itàlia. El 1926 havia estat nomenat director de l'Acadèmia Espanyola de Belles Arts de Roma. Allà va modelar l'obra *Vers la perfecció* per al panteó Enric Nebot, del Departament de Santa Cecília del cementiri de Lleida.

El panteó pertany a la família Nebot Moreno, i es va construir arran de la mort d'Enric Nebot (1869-1929). Teresa Nebot, germana del finat, va encarregar el projecte arquitectònic del monument a l'arquitecte barceloní Ramon Argilés, i la part escultòrica,

Les obres de Miquel Blay, poètiques i simbòliques, amb el temps s'han tornat més sòbries, més austeres i amb connotacions clàssiques

consistent en un marbre de quasi dos metres d'alçada, a Miquel Blay, a qui unia una llarga amistat amb el difunt.

L'estructura final del panteó està condicionada per la col·locació de l'escultura a l'interior de l'edificació, que rep llum a través d'una claraboia practicada en un punt estratègic de la cúpula per complementar la idea que representa. Es tracta també d'una al·legoria de l'ànima, representada per una figura robusta, dreta i que mira amunt. El personatge es desfà del vel de la nit, simbolitzada a l'obra per una oliba situada al peu de la figura, i es dirigeix cap a la llum, per iniciar la vida eterna.

Si bé entre ambdues representacions, la de París i la de Lleida, es poden establir paral·lelismes quant a simbologia, el llenguatge estètic difereix, i ens permet constatar com les obres de Miquel Blay, poètiques i simbòliques, amb el temps s'han tornat més sòbries, més austeres i amb connotacions clàssiques adquirides en els anys passats a Roma.

Entre altres exemples d'obra funerària de Miquel Blay citarem el *Sepulcre de Florentina Malató* (1907) a l'espectacular cripta del castell de Santa Florentina de Canet de Mar; el relleu del *Mausoleu en memòria a D. Juan Ponce de León* (1909), de la catedral de San Juan Bautista de Puerto Rico, o el *panteó Silvestre Ochoa* (c. 1917), del magnífic cementiri del Buceo de Montevideo.

Pilar Ferrés és doctora en Belles Arts.